

Halina Krahelska

Data urodzenia: 12 maja 1886

Miejsce urodzenia: Odessa

Data śmierci: 17 kwietnia 1945

Miejsce śmierci: Ravensbrück

Rodzice: Jan Śleszyński, Helena Śleszyńska (z domu Augustynowicz)

Profesja: działaczka społeczna, Inspektor pracy, publicystka, pisarka

Słowa kluczowe: działalność społeczna, działalność polityczna, ochrona praw pracowniczych, Inspektor Pracy, ochrona praw kobiet, edukacja zawodowa kobiet, publicystka, pisarka, II wojna światowa, okupacja niemiecka

Biogram¹

Halina Krahelska z domu Śleszyńska urodziła się w Odessie 12 maja 1886 r., zmarła w obozie koncentracyjnym dla kobiet w KL Ravensbrück, kilkanaście dni przed wyzwoleniem obozu przez Armię Czerwoną w dniu 30 kwietnia 1945 r. Halina Krahelska od lat młodości sympatyzowała z ruchem socjalistycznym. W okresie rewolucji październikowej jej polityczne poglądy socjalistyczne były wyraźnie ugruntowane, utrwalane po powrocie do Polski w 1918 r. Wówczas Krahelska osiedliła się na krótko w Krakowie, następnie wyjechała do Warszawy. Dalsze angażowanie się w działalność socjalistyczną następowało w okresie po 1920 r., co było związane również z zawarciem przez nią związku małżeńskiego z Antonim Krahelskim, działaczem Polskiej Partii Socjalistycznej. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. Krahelska podjęła pracę zawodową, dającą jej utrzymanie, pracując początkowo jako sekretarka, a następnie zajmując stanowisko podinspektora pracy w II obwodzie Inspekcji Pracy m.st. Warszawy. W latach dwudziestych pełniła również funkcję zastępczyni Głównego Inspektora Pracy.

Na podkreślenie i wyróżnienie zasługuje twórczość Haliny Krahelskiej, której apogeum przypadało na lata trzydzieste XX w. Od końca lat dwudziestych pisała także do prasy, a jej artykuły o tematyce społecznej, gospodarczej, politycznej ukazywały się m.in. w „Epoce” czy

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

„Kobiecie Współczesnej”. W publicystyce prasowej poruszała m.in. takie kwestie jak problematyka pracy kobiet w sektorach przemysłu i w ogóle znaczenia kobiet w pracy zawodowej, ich aktywności pozadomowej. Do śmiałych pomysłów Haliny Kraheleskiej należało także propagowanie znaczenia rozwoju szkolnictwa zawodowego i wprowadzenie warunków umożliwiających dokończanie, zarówno w odniesieniu do kobiet pracujących jak i młodzieży, grup pracujących najczęściej na niskich stanowiskach w fabrykach.

Po wybuchu II wojny światowej w 1939 r. Kraheleska brała udział w obronie Warszawy, pełniąc funkcję obwodowego komendanta obrony przeciwlotniczej na Mokotowie. W czasie oblężenia stolicy w wrześniu 1939 r. jej praca polegać miała na koordynowaniu działań w zakresie gaszenia pożarów, ratowania ludzi spod gruzów bombardowanych kamienic, pomocy mieszkańcom przy dostarczaniu im posiłków. Prowadziła też aktywną działalność w konspiracyjnym podziemiu, związała się ze Stronnictwem Demokratycznym „Prostokąt”, współpracowała od 1940 r. z Wojskowym Biurem Historycznym (Wydziałem Propagandy Bieżącej) Biura Informacji i Propagandy przy Komendzie Głównej Armii Krajowej. W latach 1940-1943 prowadziła dziennik z czasu okupacji, dokumentując szczegóły z życia mieszkańców stolicy podczas wojny. Zapiski w dzienniku prowadziła w oparciu o obserwacje aktualnej sytuacji społecznej w Warszawie, Polsce i na arenie międzynarodowej, a także z osobistych doświadczeń dnia codziennego. W początkach 1942 r. zaprzestała pisanie dzienników. Przyczyną mogła być praca nad wydaniem „Pamiętników więźnia”. Była to konspiracyjna publikacja zawierająca opis rzeczywistości prezentowanej oczami więźnia KL Auschwitz. Powstała na podstawie relacji Władysława Bartoszewskiego, więźnia obozu. Dzięki tej pracy do opinii publicznej trafiły informacje na temat okrucieństwa Holokaustu i zbrodniach z nim związanych, mających miejsce na terenie okupowanej Polski.

Przed wybuchem powstania warszawskiego Kraheleska mieszkała w zakonspirowanym mieszkaniu w Milanówku i stąd 13 lipca 1944 r. aresztowało ją Gestapo. Jeszcze przed aresztowaniem miała przygotować materiał opracowany dla Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK pt. „Postawa społeczeństwa polskiego pod okupacją niemiecką”. Więziona była w Radomiu, poddawana wielogodzinnym przesłuchaniom, następnie zaś przewieziona do Berlina, gdzie została skazana za przedwojenną działalność, a w październiku 1944 trafiła do obozu w Ravensbrück, gdzie mimo złego stanu zdrowia, nadal prowadziła działalność konspiracyjną i literacką. Podczas pobytu w obozie napisała „Wytyczne w sprawie organizacji Inspekcji Pracy w Polsce Niepodległej po II Wojnie Światowej”, w których zawarła koncepcje dotyczące organizacji i zakresu działania urzędu i inspektorów pracy w odrodzonej ojczyźnie. Skupiła się w niej na najsłabszych oraz na kobietach i pracujących młodocianych.

Krahelska była aktywną uczestniczką polskiego życia społecznego. W sposób szczególny zajmowała ją kwestia niesprawiedliwości w zakresie stosunków pracy, gdzie według jej koncepcji rolą państwa powinna być ochrona najsłabszych grup pracujących. Jako „obrończyni praw pracowniczych” koncentrowała się na zagadnieniach ochrony pracy kobiet i młodocianych, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz stosowaniu ustawodawstwa pracy w praktyce. Szczególne znaczenie w wypowiedziach Krahelskiej zajmowała tzw. kwestia kobieca. Prezentowała stanowisko wyraźnie emancypacyjne, opowiadając się za uczestnictwem kobiet w życiu zawodowym i społecznym. Jednocześnie podkreślała, że równouprawnienie nie może mieć charakteru wyłącznie formalnego, lecz musi być poparte realnymi rozwiązaniami instytucjonalnymi i prawnymi. Postulowała m.in. ochronę kobiet w ciąży, rozwój opieki nad dzieckiem przy zakładach przemysłowych oraz dostęp kobiet do edukacji zawodowej. Popierała również inicjatywy na rzecz regulacji urodzeń, traktując je jako element rzeczywistego równouprawnienia i zachodzących wówczas zmian obyczajowych.

Innym obszarem zaangażowania Haliny Krahelskiej, objawiającym się jak poprzednie również w jej twórczości, w tym w zapiskach niepublikowanych, była tematyka okupacji niemieckiej, kronikarsko dokumentowane przykłady polityki i realnych działań Niemców na terenie okupowanych ziem polskich, zwłaszcza Warszawy, stosunku okupantów niemieckich do ludności polskiej i żydowskiej. Istotne miejsce w jej dziennikach znalazł opis mechanizmów ówczesnych niemieckich działań propagandowych i dezinformacyjnych w okupowanej Polsce.

Zmarła 17 kwietnia 1945 roku.

Bibliografia

Źródła:

Krahelska H., Archiwum Akt Nowych, Dziennik, Halina Krahelska – spuścizna. Prace publicystyczne 1940-1943, sygn. 383/II-3.

Krahelska H., *Prawda o stosunkach pracy*, Lwów, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, 1934.

Krahelska H., *Przeobrażenia w rodzinie współczesnej i roli kobiety*, Lwów, Libraria Nova, 1933.

Opracowania:

Kozłowski T., *Inspektor pracy Halina Krahelska*, Warszawa, Państwowa Inspekcja Pracy, 2014.